

Vukan SLAVKOVIĆ,
Student doktorskih studija
Pravnog fakulteta u Nišu

Pregledni članak
UDK: 343.71
Primljeno: 15. septembra 2011. god.

KRIVIČNOPRAVNA KVALIFIKACIJA KRAĐE

Ova tema je odabrana s obzirom na osetljivo značenje pojma i krivičnopravnu ocenu delovanja lica koje je ovladalo tuđim dobrom. Tako se mogu uočiti bitne karakteristike za objašnjenje ove pojave, ali i za određivanje njene posebnosti, sa ciljem otkrivanja i prevencije.

Na osnovu podataka iz različitih izvora, analizirana su tumačenja pojma krađe, ali isto tako kroz krivične zakone modernog doba, ukazano je i na nove tendencije u savremenoj nauci.

Svaka krađa narušava imovinskopravni poredak i to važi za sve principe i pravila ponašanja u imovinskoj sferi. Vlasništvo predstavlja složenu, a u isto vreme i konkretnu socijalnu pojavu. To je odnos između ljudi i bilo koje materijalne stvari, a sastoji se u raspolaganju objektom od strane subjekta. Pravna država ne uzima pod zaštitu interese nezakonitih vlasnika.

Ključne reči: krađa, vlasništvo, imovinska korist, vlasnički odnosi, posedovanje.

1. Uvod

Krađa (na latinskom „*furtum*”) je najstariji imovinski delikt. U početku se odnosio samo na oduzimanje tuđe pokretne stvari, ali se kasnije njegov pojam proširivao, u cilju zaštite vlasnika stvari. Ono što *furtum* čini posebno zanimljivim je upravo njegov istorijski razvoj, u kojem se između ostalog oslikava intervencija rimske zajednice. Pravno-istorijski izvori nedvosmisleno svedoče o tome da je *furtum* (reč izvedena od glagola *ferre*) bio shvaćen u jasno određenom pojednostavljenom

značenju odnošenja pokretne stvari iz nečijeg poseda ili detencije. Pritom je Zakon XII tablica, kao kodifikacija dotadašnjeg običajnog rimskog prava, kojim zapravo počinje istorija rimskog privatnog prava, razlikovao *furtum manifestum* (ako je učinilac zatečen prilikom izvršenja krađe, ako je zatečen na nekom drugom mestu pre nego je stvar sakrio, ili ako je primećen kako je u bežanju stvar odbacio) i *furtum nec manifestum* (ako nije zatečen u izvršenju tog dela).¹

Rimsko shvatanje krađe ima nekoliko karakteristika. Najpre krađa je šire shvatana, tako da obuhvata i ono što su danas utaja ili pronevara. Zatim – postojalo je više oblika krađe, koji su različito kažnjavani. I na kraju – srazmerno je blago kažnjavana. Jedino je strogo kažnjavan rob u krađi, kao i lopov koji je uhvaćen na delu. Ostali su plaćali dvostruku vrednost stvari (u nekim slučajevima trostruku ili četvorostroku.)

Najteži oblik krađe je *noćna krađa sa upotrebom oružja*. Vlasnik je mogao da ubije ovakvog lopova, ukoliko vikom pozove susede. Ako je lopov uhvaćen na delu (obična *furtum manifestum* – ne noću i bez oružja), dosuđivan je pokradenom u dužničko ropstvo, a rob je batinan i bacan sa Tarpejske stene. Teška kazna za robove trebalo je da spreči ono što se lako može dogoditi i što je moglo da ugrozi robovlasnike. Lopov koji nije uhvaćen na delu (*furtum nec manifestum*) osuđivan je na dvostruki iznos vrednosti ukradene stvari.²

Tokom razdoblja klasičnog prava dovršen je proces ograničavanja i preciziranja pojma *furtum*. Naime, iz svedočanstava klasičnih pravnika, naročito Pavla i Ulpijana, proizilazi da su krađu konstituisala dva bitna faktora: objektivni element *contrectatio* i subjektivni element *agree invito domini*. Premda klasični pravници ne donose definiciju izraza *contrectatio*, iz širokog obima okolnosti koje se za njega vezuju, opšteprihvaćeno je da *contrectatio* označava fizičku vezu ili kontakt između kradljivca i ukradene stvari, tačnije protivpravno diranje ili rukovanje sa stvari (bez nužnog odnošenja). Međutim, analiza tekstova klasičnih pravnika pokazuje da je upotreba reči *contrectare* imala dve očite prednosti: obuhvatala je, s jedne strane, različite slučajeve koji izražavaju puko premeštanje stvari, a s druge strane, slučajeve u kojima se čin krađe sastojao upravo u premeštanju.

S obzirom na takvo značenje, *contrectatio* je predstavljao bitan faktor ne samo krađe u užem smislu reči, tačnije diranja i odnošenja tuđe stvari, već i krađe kao posledice kršenja ugovornih obaveza, kao što je to u slučaju depozitara i/ili ručno založnog poverioca koji upotrebljavaju pohranjenu ili založenu stvar, komodatara i/ili najamnika koji upotrebljavaju stvar na način koji je suprotan onome što je uobičajeno ili dogovoreno. *Furtum*, međutim, postoji samo ako je *contrectatio* izvršen *invito domino*. Osoba koja rukuje tuđom stvari, u zabludi da to čini uz pristanak vlasnika, nije odgovorna za *furtum*.

1 M. Horvat, Rimsko pravo, Zagreb, 1998, str. 19, 394.

2 O. Stanojević, Rimsko pravo, Pravni fakultet, Centar za publikacije, Beograd, 1999, str. 315.

Krivičnopravna zaštita od krađe, po mnogo čemu vodi poreklo iz srednjovekovne istorije i razvoja krivičnog prava. Zaštita zakonske privatne svojine potiče iz srednjovekovne teorije da robovi nemaju svojinu. U periodu između 1290. i 1490. godine, engleski pravници nisu mogli da pronađu reč koja bi obuhvatila „property” (imovinu) i „ownership” (vlasništvo). Sredinom petnaestog veka, latinski pojam „proprietas”, izvršio je veliki uticaj i pravnici su počeli da ističu da uvek mora da postoji neko ko ima vlasništvo, odnosno svojinu nad imovinom, bez obzira na to gde je stvar bila oduzeta. Obelodanjeni su rani ugovori običajnog prava, kao što je Glanvill, koji je napisan između 1187. i 1189. godine. Ovaj ugovor, predstavljao je neku vrstu molbe, upućene prvostepenom kraljevskom sudu, koji je bio krivični ili građanski, i drugostepenom koji je bio imovinski ili vlasnički („proprietary” ili „possessory”). Ovo potiče iz Rimskog i Kanonskog prava. Zanimljivo je da je ispod naslova molbe stajao prvobitni delikt nezakonitog ulaska na tuđe imanje (trespass).

Henry de Bracton-ov običajno-pravni ugovor, bio je sačinjen u drugoj četvrtini 13. veka, i većim delom zasnovan je na Rimskom pravu. Bracton je podelio pravo na lica, stvari i radnje, a radnje je podelio na stvarne i lične. Radnje koje se tiču vlasništva su stvarne radnje (*in rem*).

Tužbe za krađu nastaju kao formalne sudske radnje, a ne kao vojna pitanja, nakon što su vraćena vlasnička prava u 16. veku. Slično kao i kod Glanvill-a, Bracton je podelio *in rem* radnje na one vezane za imovinu (property) i one vezane za vlasništvo (possession). U svakom slučaju, Bracton je favorizovao latinski izraz „dominium”³, u odnosu na termin „proprietas”, pozivajući se na teoriju povraćaja od nezakonitog vlasnika. David J. Seipp je otkrio da nije bilo običajnog ugovora, gde je korišćen jedinstven izraz za imovinu i vlasništvo nad njom (property and possession). On je naznačio da krivična tužba za krađu, nije mogla da se podnese sve do 16. veka, kada su pravnici obnovili većinu rimske terminologije koja se tiče imovine.⁴

2. Imovinski kriminalitet

Imovinski kriminalitet je skupni naziv za krivična dela koja su uperena protiv imovine i čijim vršenjem se praktično ostvaruje protivpravna imovinska korist

3 Rimljani su svojinu nazivali *proprietas* ili *dominium*. Dok *dominium* izražava ideju vlasti koju ima sopstvenik nad stvarima, *proprietas* je nastao apstrakcijom od prisvojne zamenice *meus, proprius*. Prvi tekstovi koji pominju *proprietas* su poreklom iz prvog veka n. e. Tako rimljani, ne samo što prvi dolaze do pojma svojine, nego čak stvaraju dva sinonima. Naše reči, svojina i vlasništvo, po svojoj prilici nisu tvorevina narodnog jezika. One su nastale prevodenjem sa latinskog i to tako da je „svojina” nastala od *proprietas*, a „vlasništvo” od *dominium* (više o tome u O. Stanojević, *Rimsko pravo*, Pravni fakultet, Centar za publikacije, Beograd, 1999, str. 189).

4 *Embezzlement lawyer - the criminal law of theft by an employee*, <http://www.suite101.com/content/embezzlement-lawyer—the-criminal-law-of-theft-by-an-employee- a224031>, 15. jun 2011.

za izvršioca krivičnog dela ili neko drugo lice. Ova krivična dela se vrše protiv imovine, bez obzira na njeno vlasništvo i bez obzira da li se radi o pokretnoj ili nepokretnoj imovini ili o imovinskim pravima ili interesima.

U krivičnom pravu postoje dve vrste krivičnih dela koja spadaju u oblast imovinskog kriminaliteta:

- prava krivična dela protiv imovine – koja su isključivo uperena protiv imovine i
- krivična dela koja su usmerena protiv drugih društvenih vrednosti (npr. protiv službene dužnosti ili privrede, opšte sigurnosti ljudi i imovine, bezbednosti javnog saobraćaja itd.), ali kojima se vrši napad (povreda ili ugrožavanje) imovine, imovinskih dobara ili imovinskih prava i interesa.⁵

Kod pravih krivičnih dela protiv imovine, imovina je jedini ili osnovni objekt zaštite, dok se kod drugih krivičnih dela imovina štiti uz drugi objekt, dobro ili vrednost koji ima primaran, pretežni ili prevalentan značaj. Imovina kao zaštitni objekt može se javiti kao: a) pokretna stvar, b) pokretna ili nepokretna imovina, c) imovinska prava ili imovinski interesi i d) konkretna pokretna stvar, npr. tuđe motorno vozilo.⁶

Krivična dela protiv imovine spadaju u krivična dela koja se vrše u najvećem broju i koja su poznata od najstarijih vremena. Ona obuhvataju one zabranjene delatnosti kojima se ide za postizanjem protivpravne imovinske koristi.

Šta se smatra protivpravnom imovinskom korišću teško je reći, ako se time želi obuhvatiti ova korist u širim granicama. S pravom je istaknuto da, s obzirom na društveno ekonomsko uređenje pojedinih zemalja, kao i s obzirom na razlike u pojedinim političkim sistemima, postoje i različita shvatanja o tome koja se korist smatra protivpravnom, a koji su načini pribavljanja imovinske koristi dozvoljeni.⁷

3. Krivična dela protiv imovine

Krivična dela protiv imovine mogu se sistematizovati prema različitim kriterijumima:

- prema radnji izvršenja, mogu se razlikovati krivična dela oduzimanja, krivična dela prisvajanja, krivična dela obmanjivanja itd.;
- prema posledici krivičnog dela, na krivična dela povrede i krivična dela ugrožavanja;
- prema subjektivnom elementu, na krivična dela kod kojih kod izvršilaca postoji namera pribavljanja sebi ili drugome protivpravne imovinske koristi i krivična dela kod kojih ova namera ne postoji;
- najzad, prema prirodnom svojstvu objekta, ova krivična dela mogu se svrstati u

5 D. Jovašević, Leksikon krivičnog prava, Službeni glasnik, Beograd, 2006, str. 183.

6 V. Đurđić, D. Jovašević, Krivično pravo, Posebni deo, Nomos, Beograd, 2010, str. 96.

7 B. Čejović, Krivično pravo, Dosije, Beograd, 2007, str. 472.

dve grupe, i to na krivična dela protiv pokretne imovine i krivična dela protiv imovinskih prava i interesa. Ova podela se smatra najprihvatljivijom, s obzirom da uglavnom obuhvata napred iznete kriterijume.

A. Krivična dela protiv pokretne imovine

1. Krađa
2. Teška krađa
3. Sitno delo krađe, utaje i prevare
4. Razbojnička krađa
5. Razbojništvo
6. Utaja
7. Neovlašćeno korišćenje tuđeg vozila
8. Oduzimanje tuđe stvari

B. Krivična dela protiv imovine i imovinskih prava i interesa

1. Prevara
2. Uništenje ili oštećenje tuđe stvari
3. Zloupotreba poverenja
4. Iznuda
5. Ucena
6. Zelenaštvo
7. Oštećenje tuđih prava
8. Protivpravno zauzimanje zemljišta
9. Protivpravno useljenje
10. Prikrivanje
11. Neosnovano dobijanje kredita i druge pogodnosti⁸

3.1. Pojam i vrste krivičnih dela krađe

Krađa je krivično delo protiv imovine i zauzima prvo mesto po masovnosti u strukturi evidentiranih krivičnih dela. Prema članu 203. KZ RS⁹ krivično delo krađe sastoji se u oduzimanju tuđe pokretne stvari, u nameri da se njenim prisvajanjem pribavi sebi ili drugom protivpravna imovinska korist. Radnja izvršenja sastoji se u oduzimanju, a stvar mora biti tuđa i pokretna, uz postojanje namere da se njenim prisvajanjem sebi ili drugom pribavi protivpravna imovinska korist, jer u suprotnom neće postojati ovo krivično delo. Pored krivičnog dela krađe, koja se još naziva i obična krađa, postoje i sledeći oblici:

- sitno delo krađe
- teška krađa i
- razbojnička krađa¹⁰

Sitna krađa, utaja i prevara (član 210. KZ RS) je privilegovani (lakši) oblik krivičnih dela krađe, utaje ili prevare, koji postoji kada vrednost ukradene ili utajene stvari, ili šteta prouzrokovana prevarom ne prelazi iznos od 15. 000 dinara, a učinilac je išao za tim da pribavi malu imovinsku korist, odnosno da prozrokuje malu štetu.

⁸ B. Čejović, op. cit., str. 472-473.

⁹ Službeni glasnik Republike Srbije, broj 85/5.

¹⁰ D. Trivan, Prevencija krivičnih dela teških krađa (specijalistički rad), Beograd, 2009, str. 28-29.

Objekt zaštite je imovina, a objekt napada tuđa pokretna stvar. Za postojanje dela potrebno je ispunjenje tri elementa:

1. preduzeta radnja oduzimanja (kod krađe), prisvajanja (kod utaje) ili dovođenja u zabludu ili održavanja u zabludi (kod prevare),

2. vrednost ukradene ili utajene stvari ili visina štete prouzrokovane prevare (objektivni elemenat) ne prelazi iznos od 15.000 dinara, bez obzira da li se radi o jednoj ili više stvari. Ta se vrednost utvrđuje prema tržišnim uslovima u vreme preduzimanja radnje izvršenja i

3. namera učinioca (subjektivni elemenat) ogleda se u činjenici da je učinilac preduzimanjem radnje izvršenja išao za tim da pribavi malu imovinsku korist, odnosno da prouzrokuje malu štetu. Učinilac mora da je svestan u vreme preduzimanja radnje da na ovaj način pribavlja upravo malu imovinsku korist, odnosno da prouzrokuje malu štetu (koja ne prelazi iznos od 15. 000 dinara).¹¹

Krivično delo teške krađe (član 204. KZ RS) obuhvata više teških krađa, koje se karakterišu posebnim obeležjima. S obzirom na ta obeležja, mogu se razlikovati sledeći oblici teške krađe:

I Teška krađa s obzirom na način izvršenja krivičnog dela

1. Krađa izvršena obijanjem ili provaljivanjem (stav. 1. tačka 1). Ovo delo određuju dva elementa. To su: a) oduzimanje tuđe pokretne stvari se vrši iz zatvorenih zgrada, stanova, soba, kasa, ormana ili drugih zatvorenih prostora i 2) poseban način izvršenja dela – obijanjem ili provaljivanjem.

2. Krađa izvršena na naročito opasan ili naročito drzak način (stav 1. tačka 3). Kvalifikuje je način izvršenja dela, pa se razlikuju dva vida. Naročito opasan način izvršenja krađe postoji kada je učinilac upotrebio način ili sredstva izvršenja kojima je doveo ili je mogao dovesti u opasnost život ili telo ljudi i njihovu imovinu: upotreba eksploziva, električne energije, zapaljivih i rasprskavajućih materija. Naročito drzak način izvršenja krađe postoji kada je učinilac prilikom izvršenja dela pokazao smelost, amoralnost, bezosećajnost, bezočnost, bezobzirnost u znatno većem stepenu ili obimu, koji odražavaju povišeni stepen kriminalne volje, odnosno zločinačke energije u savladavanju prepreka da se dođe do tuđe stvari.

II Teška krađa s obzirom na izvršioca krivičnog dela

1. Krađa od strane više lica (stav 1. tačka 2). Ovo je oblik nužnog saizvršilaštva kada radnju oduzimanja preduzima više lica u sastavu grupe na osnovu zajednički donete odluke.

2. Krađa od strane naoružanog lica (stav 1. tačka 4). Ovo delo dobija teži vid zato što učinilac za vreme vršenja krađe pri sebi poseduje i nosi oružje ili opasno oruđe radi napada ili odbrane.

III Teška krađa s obzirom na druge okolnosti

11 V. Đurđić, D. Jovašević, Krivično pravo, Posebni deo, Nomos, Beograd, 2010, str. 109.

1. Krađa kulturnog ili prirodnog dobra (stav 2). Prema članu 2. Zakona o kulturnim dobrima¹², kulturna dobra su stvari i tvorevine materijalne i duhovne kulture od opšteg interesa koje uživaju posebnu zaštitu utvrđenu zakonom. Prema članu 3. Zakona o zaštiti životne sredine¹³ zaštićeno prirodno dobro je očuvani deo prirode posebnih vrednosti i odlika (geodiverzitet, biodiverzitet, predeo, pejzaž i sl.) koji ima trajni ekološki, naučni, kulturni, obrazovni, zdravstveno-rekreativni, turistički i drugi značaj zbog čega kao dobro od opšteg interesa uživa posebnu zaštitu.

2. Krađa za vreme požara, poplave, zemljotresa ili sličnog udesa (stav 1. tačka 5). Ova radnja izvršenja preduzima se za vreme požara, poplave, zemljotresa ili drugog sličnog udesa kao što su: ratno ili vanredno stanje, stanje epidemije kakve opasne zarazne bolesti, dakle stanja i događaji koji ljudima ugrožavaju život, zdravlje, telesni integritet i imovinu u velikom obimu, pa takvu situaciju koristi učinilac koga karakteriše amoralnost, gramzivost i bezosećajnost.

3. Krađa iskorišćavanjem bespomoćnosti ili drugog teškog stanja nekog lica (stav 1. tačka 6). Ovo delo dobija teži vid zbog posebnog stanja fizičke ili psihičke nemoći pasivnog subjekta koji je u stanju i uslovima u kojima ne može sopstvenim snagama i sredstvima da zaštiti svoju imovinu, a to upravo koristi učinilac.

IV Teška krađa s obzirom na vrednost ukradenih stvari

1. Krađa stvari čija vrednost prelazi 450.000 dinara (stav 2)

2. Krađa stvari čija vrednost prelazi 1.500.000 dinara (stav 3).¹⁴

Teška krađa je poseban kvalifikovan oblik krađe. Stoga je i za njeno postojanje potrebno da su u pogledu radnje, objekta i namere ostvarena obeležja krađe. Ono što međutim čini običnu krađu teškom, to su okolnosti pod kojima se delo vrši. Te okolnosti mogu da se odnose na način izvršenja dela, posebnu opasnost učinio-ca i korišćenje posebne situacije za izvršenje dela. Ukoliko je pri izvršenju krađe postojalo više navedenih kvalifikatornih okolnosti, učinilac odgovara samo za jednu tešku krađu; različiti oblici teške krađe, uzimaju se kao alternativno određene radnje izvršenja ovog dela. Tako npr. postoji samo jedna teška krađa ako je stvar, čija vrednost prelazi 500.000 dinara, ukralo lice koje je pri sebi imalo oružje namenjeno napadu ili odbrani.¹⁵

Razbojnička krađa je specifično krivično delo protiv imovine predviđeno u članu 205. KZ RS. Ovo delo postoji kada učinilac zatečen na delu krađe u nameri da zadrži ukradenu stvar, upotrebi silu protiv drugog lica ili pretnju da će neposredno napasti na njegov život ili telo. Prema zakonskom opisu razbojnička krađa pred-

12 Službeni glasnik Republike Srbije, broj 161/94.

13 Službeni glasnik Republike Srbije, broj 135/2004.

14 B. Čejović, op. cit., str. 476; V. Đurđić, D. Jovašević, Krivično pravo, Posebni deo, Nomos, Beograd, 2010, str. 99-102.

15 Lj. Lazarević, Komentar Krivičnog zakonika Republike Srbije, Savremena administracija, Beograd, 2006, str. 573.

stavlja složeno krivično delo sastavljeno iz dva dela i to: krađa (oduzimanje tuđe pokretne stvari u nameri da se njenim prisvajanjem ostvari za sebe ili drugog protivpravna imovinska korist) i prinuda (navođenje drugog lica silom ili ozbiljnom pretnjom da nešto učini, ne učini ili trpi). Krađa i prinuda su u ovom novom, pravom složenom krivičnom delu, nužno povezani. Naime krađa prethodi prinudi, koja se upravo i primenjuje u nameri da se zadrži ukradena stvar. U slučaju da se prinuda primenjuje pre ili za vreme vršenja krađe, nema ovog krivičnog dela, već postoji razbojništvo.¹⁶ Za ovo delo je propisana kazna zatvora od jedne do deset godina.

Delo ima tri teža oblika. Prvi teži oblik postoji ako vrednost ukradenih stvari prelazi iznos od 1.500.000 dinara. Za ovo delo je propisana kazna zatvora od dve do dvanaest godina. Drugi teži oblik postoji u dva slučaja: 1) ako je delo učinjeno od strane grupe. Grupu u smislu člana 112. stav 22. KZ RS čine najmanje tri lica koja su povezana radi trajnog ili povremenog vršenja krivičnih dela, koja ne mora da ima definisane uloge svojih članova, kontinuitet članstva ili razvijenu strukturu i 2) ako je pri preduzimanju radnje izvršenja nekom licu sa umišljajem naneta teška telesna povreda u bilo kom obliku. Ova teža posledica mora biti u uzročno posledičnoj vezi sa preduzetom radnjom upotrebe sile. Za ovo krivično delo je propisana kazna zatvora od tri do petnaest godina.

Treći teži oblik dela, za koji je propisana kazna zatvora od najmanje pet godina, postoji ako je radnja izvršenja preduzeta od strane organizovane kriminalne grupe. Prema članu 112. stav 35. KZ RS organizovana kriminalna grupa je grupa od tri ili više lica, koja postoji određeno vreme i deluje sporazumno u cilju vršenja jednog ili više krivičnih dela, za koja je propisana kazna zatvora od četiri godine ili teža kazna, radi neposrednog ili posrednog sticanja finansijske ili druge koristi.

Ako je drugo lice sa umišljajem lišeno života prilikom izvršenja razbojničke krađe, tada postoji teško ubistvo iz člana 114. stav 4. KZ RS.¹⁷

4. Obična krađa

4.1. Pojam

Krivično delo krađe predviđeno je u članu 203. KZ RS, u grupi krivičnih dela protiv imovine. Delo se sastoji u oduzimanju tuđe pokretne stvari od drugog, u nameri da se njenim prisvajanjem pribavi protivpravna imovinska korist za sebe ili drugog. Objekt zaštite je imovina, a objekt napada je tuđa pokretna stvar. Stvari su materijalni delovi prirode koji su u ljudskoj aprehenziji, a koji služe zadovoljenju neke čovekove potrebe.¹⁸ Pokretna stvar je svaki predmet materijalne prirode u

16 D. Jovašević, Krivična dela razbojničke krađe i razbojništva u teoriji, praksi i uporednom pravu, Bezbednost, Ministarstvo unutrašnjih poslova, Beograd, 2002/2, str. 248.

17 V. Đurđić, D. Jovašević, Krivično pravo, Posebni deo, Nomos, Beograd, 2010, str. 103-104.

18 O. Stanojević, Rimsko pravo, Pravni fakultet, Centar za publikacije, Beograd, 1999, str. 181.

čvrstom ili gasovitom stanju, koji se može pomerati, prenositi ili odvajati od glavne stvari, a da se ne uništi ili oštetiti. Ona mora biti tuđa, što znači da nije u svojini lica koje je oduzima, već se nalazi u pritežanju drugog lica. Napuštene stvari, za koje se ne zna kome pripadaju, ne mogu biti predmet krađe.

Radnja izvršenja je oduzimanje tuđe pokretne stvari. Prema teoriji aprehenzije, koja je široko prihvaćena u teoriji krivičnog prava, oduzimanje stvari je izvršeno kada je prekinuto pritežanje ranijeg držaoca stvari, tj. njegova faktička, fizička vlast i kada je učinilac dela uspostavio svoje pritežanje, odnosno kada je počeo da se prema stvari ponaša kao da njom faktički raspolaže. To oduzimanje se može vršiti na različiti načine i različitim sredstvima.

Bitan element dela jeste da je radnja preduzeta u nameri da se prisvajanjem ove stvari pribavi protivpravna imovinska korist. Nije bitno da je ova namera i ostvarena. Delo je svršeno momentom oduzimanja stvari u ovoj nameri. Izvršilac dela može biti svako lice.

U pogledu krivice potreban je umišljaj (direktan), koji kvalifikuje namera pribavljanja koristi za sebe ili drugog. Za ovo delo zakon je propisao novčanu kaznu ili kaznu zatvora do tri godine. Ako je učinilac vratio ukradenu stvar oštećenom licu, pre nego što je saznao da je pokrenut krivični postupak, sud ga može osloboditi kazne. Pokušaj ovog dela je kažnjiv.

Ako je krađa učinjena prema bliskom srodniku (u slučaju porodične krađe), gonjenje se preduzima po privatnoj tužbi, gde se kao oštećeni javljaju bračni drug, lice sa kojim oštećeni živi u trajnoj vanbračnoj zajednici, srodnik po krvi u pravoj liniji, brat sestra, usvojilac i usvojenik, kao i lice koje živi u zajedničkom domaćinstvu.¹⁹

4.2. Objekt zaštite

Imovina, kao objekt zaštite, predstavlja složenu, a u isto vreme konkretnu socijalnu pojavu. Ona ima ekonomsku i pravnu stranu. Vlasništvo nad imovinom, kao ekonomska kategorija, je odnos između ljudi i bilo koje materijalne stvari, koji se sastoji u stalnom ili povremenom, delimičnom ili potpunom raspolaganju objektom od strane subjekta.²⁰

Veze između subjekta i objekta vlasništva, uključuju i odnos posedovanja, korišćenja i raspolaganja. Odnosi vlasnika prema svojoj stvari (subjektno-objektni), služe kao materijalni preduslov odnosa između subjekata svojine tj. subjektno-subjektivnih odnosa. Poslednji predstavljaju ekonomske odnose koji su nastali u vezi sa vlasništvom, koji odražavaju međusobne veze između ljudi, povodom sredstava za proizvodnju i proizvodnih i materijalnih dobara. Subjektno-subjektivni odnosi stvaraju uslove za oblike raspodele, proizvodnju robe, prihoda i druge vrednosti između vlasnika.

19 D. Jovašević, Leksikon krivičnog prava, Službeni glasnik, Beograd, 2006, str. 219-220.

20 *Философска энциклопедија, том 5, Москва, 1970, стр 40.*

Ima shvatanja da je objekt zaštite kod krivičnog dela krađe pravo na imovinu, koje je garantovano Ustavom Srbije²¹ iz 2006. godine (član 58.) U svakom društvu sa državnopravnom nadgradnjom, ekonomski odnosi neizostavno dobijaju pravno potvrđivanje. Pravnu formu, u vidu prava svojine, imaju i odnosi vlasništva. U subjektivnom smislu, pravo svojine je određena mera pravne vlasti, vezane za subjekt, koji se javlja kao vlasnik tog, ili nekog drugog imetka, kao nosilac društvenog rada, koji mu pridaje tu vrednost. Pravo svojine za vlasnika predstavlja pravno regulisanu mogućnost da zadovolji interese (materijalne, duhovne), da ima korist od njegovog vlasništva. Država preuzima subjektivno pravo vlasništva pod svoju zaštitu, zabranjujući izvršenje radnji koje narušavaju data ovlašćenja.

Sva druga lica obavezna su da ne remete posedovanje vlasnika i da ga ne ometaju u korišćenju i raspolaganju imovinom. Stoga u antisocijalnoj suštini prestupa protiv vlasništva, valja razlikovati dva aspekta: socijalno-ekonomski (faktički) i pravni. Sa faktičke strane prestupa protiv vlasništva, javlja se delo koje narušava odnose svojine nad objektom. Kao rezultat njegovog ostvarenja, vlasnik gubi faktičko posedovanje nad svojom stvari i samim tim trpi materijalnu štetu, budući da se lišava mogućnosti da iz nje izvuče neku korist. Vlasnik takođe gubi mogućnost da donosi odluke povodom funkcionisanja objekta koji mu pripada. Pravna strana ispitivanog prestupa svodi se na narušavanje pravnog sadržaja, odnosa vlasništva – subjektivnog prava vlasnika. Prestup narušava subjektu to pravo kao pravno dobro i opštu pravnu vlast nad stvari koja mu pripada. Kao rezultat izvršenja krivičnog dela, vlasnik praktično ne može da ostvari svoja prava u odnosu na imovinu koju poseduje. Svakako, pravo vlasništva kao takvo, oštećeni zadržava.²²

4.3. Objekt radnje

Objekt radnje kod krivičnog dela krađe je tuda pokretna stvar. Stvar je svaki predmet materijalne prirode koji zauzima određeni prostor, bez obzira u kakvom se agregatnom stanju nalazi (čvrstom, tečnom ili gasovitom). U krivičnopravnom smislu, kao stvar se smatra i svaka, proizvedena ili skupljena energija za davanje svetlosti, toplote ili kretanja, telefonski impulsi, kao i registrovani podatak, koji je rezultat postupka elektronske obrade podataka – kompjuterski podatak i program. Krađa proizvedene ili skupljene energije, odnosno telefonskih impulsa, kompjuterskih podataka ili programa (član 112. stav 16. ovog Zakonika), moguća je samo ako su ostvarena i ostala obeležja ovog dela – „oduzimanje“ u nameri pribavljanja protivpravne imovinske koristi za sebe ili drugog.

21 Službeni glasnik Republike Srbije, broj 98/06.

22 **Хи́ение похи́тного: Проблем квали́фикаци́н,**
www.library.ru/help/docs/n63067/hihen1.doc, 30. jun 2011.

Prema tome, u ovom slučaju potrebne su određene delatnosti učinioca, kao što su dovodenje struje mimo svog strujomera, neovlašćeno priključenje na tuđi strujomer, direktno priključivanje na električni vod, priključivanje na tuđi telefon ili onemogućavanje da se registruju telefonski impulsi i sl.

Predmet krađe može, međutim, biti samo ona stvar čijim se oduzimanjem može pribaviti imovinska korist. Ta korist može da proizlazi iz vrednosti stvari (novac, umetnička slika, neki predmet opšte upotrebe i sl.), ali predmet krađe može biti i ona stvar koja sama po sebi nema ekonomsku vrednost, ako se njenom upotrebom može ostvariti neka imovinska korist. Tako npr. postoji krivično delo krađe, kada je ukraden revers od robe date na čišćenje ili potvrda o predaji robe na depozit, jer se korišćenjem ovih isprava može postići imovinska korist podizanjem robe. Oduzimanje blanko bari-ranog čeka na donosioca, takođe se smatra krađom, jer se na osnovu njega može podići određena suma novca. Ne postoji svršeno krivično delo krađe, ako se oduzme ček koji glasi na ime, jer učinilac na osnovu njega ne može podići novac, a ček sam za sebe ne predstavlja stvar takve vrednosti da se njegovim prisvajanjem može ostvariti imovinska korist. U sudskoj praksi se ovakvi slučajevi kvalifikuju kao nepodoban pokušaj krađe (odluka Vrhovnog suda Srbije KŽ. 238/67).²³

Pokretna stvar koja je predmet krađe mora da ima dve karakteristike:

1. da ima sama po sebi imovinsku, novčanu vrednost ili da se pomoću nje može doći do takve vrednosti i

2. da je tuđa stvar, odnosno da nije u svojini učinioca ovog dela, jer nema krađe na sopstvenoj stvari.

Od ovog pravila postoji izuzetak kada se oduzima stvar koja je u susvojini ili zajedničkoj svojini učinioca i drugog lica, pa učinilac svojom radnjom prekida pritežanje drugog lica i uspostavlja samo svoje pritežanje. Napuštene i izgubljene stvari, kao i stvari za koje se ne zna kome pripadaju, ne mogu biti predmet krađe, osim ako su izgubljene, zaboravljene, zaturene ili napuštene na prostoru koji pripada drugom licu kao pritežaoцу, jer u takvom slučaju postoji mogućnost da on njima raspolaže.²⁴ Pokretna stvar koja se oduzima treba da je tuđa, odnosno da se nalazi u pritežanju drugog lica, nad kojim ono ima faktičku moć raspolaganja. Pri tome nije od značaja da li se ta moć zasniva na nekom pravnom osnovu ili je ostvarena na protivpravan način. Zato, predmet krađe može biti i ona stvar do koje je pritežalac takođe došao krađom.²⁵ Istorijski gledano, pri razmatranju ovog pitanja, mnogi autori su polazili sa različitih stanovišta i zbog toga se u literaturi može naći raznolikost u pogledu određivanja ovog pojma.

Definišući pojam krađe, zakonodavac je u stavu 1. člana 158. Krivičnog zakonika Ruske Federacije ukazao da je to čin koji se sprovodi na štetu bilo kog

23 Lj. Lazarević, op. cit., str. 567-568.

24 V. Đurđić, D. Jovašević, Krivično pravo – Posebni deo, Nomos, Beograd, 2010, str. 97.

25 Lj. Lazarević, op. cit., str. 569.

vlasnika. Pojedini autori pod pojmom vlasnika imovine smatraju zakonskog titulara, dok drugi ističu da definicija krađe daje osnova za tvrdnju da je vlasnik svako ko poseduje imovinu uključujući i protivzakonitu.²⁶ A. Г. Безверхов npr. piše: „U stavu 1. člana 158. Krivičnog zakonika Ruske Federacije, govori se o sopstveniku imovine kome se čini šteta krađom, ali se pri tome posebno ne ističe vrsta posedovanja, na koju se poseže tim postupkom. Date okolnosti dopuštaju da zaključimo, da za kvalifikaciju krađe nije od značaja da li je posedovanje zakonito ili nezakonito. Krađa podrazumeva oduzimanje imovine ne samo od njegovog zakonskog vlasnika nego i od lica koje je ranije oduzelo tu imovinu.

Treba reći da ovo shvatanje nije novo. Za kažnjivost krađe neophodno je da je ukradena imovina u odnosu na izvršioca bila tuđa, odnosno nije pripadala izvršiocu krađe, a pritom sasvim je nevažno kojim je putem imovina došla u ruke tog lica, pošto se *svako, čak i nezakonito vlasništvo čuva od nasilja i samovolje*. Ovakvo mišljenje podržavao je Таганцев, koji je tvrdio da se „pojam krađe svodi na napad protiv vlasnika stvari, potpuno nezavisno od prava koja on ima u odnosu na datu stvar, bilo da je to vlasnik, zakupac ili čak nesavestan, nezakonit vlasnik“; *oteti se može i od lopova*.

Фойницкий je smatrao da krađa „može biti neposredno usmerena ne samo protiv vlasnika stvari, nego i protiv svakog njenog stvarnog držaoca, nezavisno od toga da li je takvo posedovanje po volji zakonskog vlasnika, ili protiv njegove volje“. Njihove poglede početkom XX-og veka podelio je Жижиленко. On je isticao da „krađa ukradenog imetka ipak jeste krađa, pošto je za drugog izvršioca krađe ta imovina nesumnjivo tuđa, ako se ona faktički nalazi u vlasništvu drugog lica“.

O ovom problemu pisali su i Б. С. Никифоров, Г. А. Кригер, В. А. Владимиров и Г. Анашкин. Никифоров je isticao da u slučajevima kada se imovina oduzima od lica koja su je prisvojila krađom, delo predstavlja prestup protiv lične svojine, ukoliko i u tim situacijama postoji napad na ličnu svojину prvobitnog vlasnika stvari. Interes vlasnika svodi se na to da mu se imovina vrati, kako bi je koristio za svoje potrebe. Prema mišljenju mnogih pravnih teoretičara, opasnost prestupa protiv lične svojine ogleda se u tome što prestupnik „grubo narušava socijalistički poredak raspodele materijalnih dobara, utvrđen sovjetskim ustavom“.²⁷

26 Н. А. Лапашенко, „Преступлениé против собсрвенности“, Москва, 2005, стр. 45.

27 I sudska praksa u sovjetsko vreme, uočila je prestupe protiv svojine u krađi ranije oduzetog. Osobito u odluci plenuma Vrhovnog suda SSSR od 10. februara 1944. god., prema delu 3, bilo je rečeno: „U delatnosti osuđenih sadržani su svi znaci krađe, kao tajne pronevere tuđe imovine: oni su radili tajno i kako su sami priznali, alkohol su uzeli sa ciljem njegovog prisvajanja. Ako se smatra da je alkohol već bio ukraden od lica koja su ga posedovala, iznela parnom lokomotivom i sakrila u ugalj van teritorije fabrike, onda su osuđeni izvršili krađu tog alkohola, ali ne fabričkog, već od lica, koja su ukrala iz fabrike. Kod drugog krivičnog dela, u odluci Plenuma Vrhovnog suda iz juna 1952. godine, izrečena je osuda L., na osnovu stava 2. člana 168. Krivičnog zakona Ruske Federacije, gde prema navedenim pobudama, okrivljeni navodno nije ukrao, nego je samo

G. A. Kriger je takođe predlagao da se oduzimanje ranije ukradene imovine kvalifikuje kao krađa. Po mišljenju ovog autora, svaka druga tvrdnja komplikuje stvari. Na taj način se u potpunosti isključuje mogućnost vraćanja te imovine prvom izvršiocu krađe i samim tim mogućnost nastanka štete socijalističkoj svojini, celokupnim delovanjem oba učinioca. **Владимиров** je smatrao da se pri oduzimanju imovine od nezakonitog vlasnika koji je pretrpeo štetu, javlja i „zakonski vlasnik imovine, jer se šteta na kraju krajeva nanosi upravo njemu“. **Г. Анашкин и З. Вшинскаџ**, isticali su da kvalifikacija oduzimanja imovine stečene prestupom ili nekim drugim nezakonitim putem, kao krađa lične imovine, nalazi svoju argumentaciju u tome, da u takvim slučajevima zakon ne čuva interese nezakonitog vlasnika, već opšte uslove kojima se garantuju imovinska prava.²⁸

4.4. Radnja krivičnog dela

Radnja krivičnog dela iz člana 203. KZ RS je oduzimanje tuđe pokretne stvari. U teoriji krivičnog prava postoje različita shvatanja o tome kada je stvar oduzeta od drugog lica, odnosno kada se krivično delo krađe smatra svršenim. Najviše je zastupljeno shvatanje da je stvar oduzeta kada je učinilac dela svojom radnjom prekinuo ranije pritežanje na toj stvari i zasnovao svoje pritežanje (teorija aprehenzije). Radnja krivičnog dela je, prema tome, prekidanje moći faktičkog raspolaganja sa stvari pritežaoaca, kod koga se ona nalazi i zasnivanje faktičkog raspolaganja sa stvari od strane učinoca dela.

Ovakvo shvatanje zastupljeno je i u našoj teoriji krivičnog prava, odnosno, sudskoj praksi.²⁹ Irelevantno je koliko dugo je trajalo pritežanje nad oduzetom stvari. Potrebno je samo da je ono trajalo onoliko vremena koliko je to bilo neophodno, za zasnivanje novog pritežanja od strane izvršioca.³⁰

Nije, prema tome, potrebno da se stvar oduzima od vlasnika, pa ni od držaoaca, (državina je širi pojam i treba je shvatiti u smislu građanskog prava), dovoljno da postoji samo faktička vlast nad predmetom, tj pritežanje. Ne može se oduzeti napuštena stvar (derekcija), jer u odnosu na nju ne samo da ne postoji

prisvojio zlato, koje je sakrilo drugo lice, što je bilo neuverljivo. Iz dokaznog materijala je očigledno da je L. prisvojio zlato za vreme službenog puta, u rejonu stambene zone radnika, povezanih sa proizvodnjom zlata. On je video kako je nepoznato lice sakrilo smotuljak sa zlatom u sneg. Prema tome, L. je znao da je to zlato ukradeno od države. U datim okolnostima njegove radnje trebalo bi tretirati kao krađu državne imovine. (v. **Б. С. Утевский, З. А. Вшинскаџ**, „Практика применениџ законодательства по борьбе с хиџеними социалистического имуџества“, Москва 1954, стр. 32, 63).

28 Хиџение похиџного: Проблем квалификациџ, www.library.ru/help/docs/n63067/hihen1.doc, 30. jun 2011.

29 Lj. Lazarević op. cit., str. 569-570.

30 Z. Stojanović, Komentar Krivičnog zakonika Srbije, Službeni glasnik, Beograd, 2007, str. 496.

pritežanje, nego nema više ni svojine. I u pogledu izgubljene stvari prekinuta je faktička vlast na stvari, tj nema više pritežanja od strane lica koje je stvar izgubilo, ali postoji potreba za krivičnopravnom zaštitom imovine i u tom slučaju, tako da lice koje nađe izgubljenu stvar, može izvršiti krivično delo utaje, a ne krađe u odnosu na tu stvar

Druga je situacija kada je stvar zaboravljena (a pritežalac zna mesto na kome je zaboravljena) ili zaturena (na primer, na nekom mestu u stanu) od strane pritežaoca, u kom slučaju nije sasvim prekinuto njegovo pritežanje, tako da te stvari mogu biti oduzete, tj. može postojati krivično delo krađe. Opšte je usvojeno da oduzimanje postoji i onda kada je stvar samo privremeno i za kratko vreme data nekom licu radi razgledanja, pod uslovom da se ne odnosi sa mesta ili prostorije u kojoj je data, jer nije došlo do prekida pritežanja.³¹

4.5. Oblik krivice

Za postojanje krivičnog dela krađe, potrebno je da kod učinioca postoji namera³² da prisvajanjem oduzete stvari, pribavi sebi ili drugom protivpravnu imovinsku korist. Ta korist može biti različita, na primer: uvećavanje imovine, upotrebljavanje stvari, trošenje stvari, zadovoljstvo zbog posedovanja stvari (na primer umetničke slike), raspolaganje stvarima i dr. Bez postojanja ovog subjektivnog elementa, oduzimanje tuđe pokretne stvari ne predstavlja krađu, već može postojati neko drugo krivično delo, kao što je krivično delo oduzimanja tuđe stvari ili krivično delo samovlašća.

Kao prisvajanje se kod krivičnog dela krađe smatra stvaranje mogućnosti za trajno svojinsko raspolaganje i postupanje sa ukradenom stvari, kao što su korišćenje, prodaja, davanje drugome, iznajmljivanje, zalaganje, prepravljanje i drugi vidovi svojinskog raspolaganja i postupanja. Pod prisvajanjem se kod ovog krivičnog dela ne smatra i sticanje svojine, jer se krađom ne može steći svojina na stvari, koja je tim krivičnim delom pribavljena.

Namera, koja je obeležje krivičnog dela krađe, mora se odnositi na pribavljanje imovinske koristi, a ne i na postizanje neke druge koristi, jer bi se u ovom slučaju radilo o krivičnom delu oduzimanja tuđe stvari, kod koga nije potrebna nikakva namera kao nužni elemenat za postojanje krivičnog dela, ali neka druga namera može da postoji. Namera učinioca da prisvajanjem ukradene stvari pribavi imovinsku korist, može se ostvarivati na bilo koji način kojim se ona može postići (prodajom, korišćenjem, iznajmljivanjem). Korist mora biti protivpravna, tj. potrebno je da se ona postiže na protivpravan način, s obzirom na to da se ostvaruje pomoću stvari koja je pribavljena protivpravnim delom, tj. izvršenjem krađe. Korist se inače može pribaviti za sebe (ako sam koristi stvar ili je proda, pa novac potroši za sebe),

31 Z. Stojanović, O. Perić, Krivično pravo, Posebni deo, Pravni fakultet, Beograd, 2003, str. 287-289.

32 Pravna enciklopedija, Savremena administracija, Beograd, 1979, str. 741.

ali i za drugog (ako oduzetu stvar pokloni drugome ili novac dobijen prodajom ukradene stvari da drugome ili troši na drugoga).

Za postojanje krivičnog dela dovoljna je samo namera učinioca da pribavi protivpravnu imovinsku korist, ali ona ne mora biti i ostvarena, tako da delo krađe postoji i kada učinilac nije ostvario imovinsku korist, bilo zato što u tome nije uspeo ili što je od toga odustao (na primer, ako nije mogao da stvar proda ili ako je ukradenu stvar bacio).

Bitno je da je ta namera postojala u vreme oduzimanja, tj. da je učinilac sa tom namerom izvršio oduzimanje. Ona treba da je postojala u vreme izvršenja krivičnog dela (ali je moguće da je ona postojala i pre, kao i posle izvršenja dela). Da li je ona zaista postojala i da li je postojala u vreme izvršenja dela, utvrđuje se iz svih okolnosti koje karakterišu postupanje učinioca, kao što se to čini kod svih drugih krivičnih dela, kod kojih se namera pojavljuje kao zakonsko obeležje krivičnog dela.

S obzirom na to da je kod krivičnog dela krađe namera obeležje krivičnog dela, vinost kod ovog krivičnog dela je u obliku umišljaja i to samo direktnog. Eventualni umišljaj, a isto tako i nehat (svesni ili nesvesni) nisu mogući kod ovog krivičnog dela, jer je postojanje namere moguće samo ako učinilac postupava sa direktnim umišljajem.³³ Izvršilac ovog krivičnog dela može biti svako lice. Za ovo krivično delo predviđena je novčana kazna ili kazna zatvora do tri godine.

Moguć je i pokušaj dela, koji postoji kada je započeto oduzimanje stvari, ali radnja nije dovršena, ili je dovršena, ali nije prekinuta državina ranijeg učinioca; pokušaj dela postoji kada radnja nije bila uspešna zbog odsustva predmeta dela (npr. zavlacenje ruke u prazan džep). Postojanje pokušaja krađe je *questio facti* i to se ocenjuje u svakom konkretnom slučaju, s obzirom na radnju izvršenja, okolnosti pod kojima se delo vrši i umišljaj učinioca. Određivanje pokušaja ovog dela je od posebnog značaja, zbog njegovog razgraničenja od pripremnih radnji i svršenog dela krađe, ali u tom pogledu ne mogu se formulisati precizna pravila, koja bi bila zadovoljavajuća za sve slučajeve. Situacije mogu biti veoma različite i samo na osnovu ocene okolnosti događaja, može se izvući zaključak da li se radi o pripremanju krađe ili njenom pokušaju, odnosno da li je krađa samo pokušana ili je već izvršena. Za pokušaj obične krađe kažnjava se, prema izričitoj odredbi iz stava 2. ovog člana.³⁴

Namera pribavljanja protivpravne imovinske koristi može biti praćena koristoljubljem koje odražava pohlepu, požudu, težnju za prekomernim, nepotrebним bogaćenjem ili uvećanjem imovine. Postojanje koristoljublja kao subjektivnog elementa na strani učinioca dela omogućava sudu da učiniocu ovog dela: 1) izrekne kumulativno novčanu kaznu uz kaznu zatvora i 2) da odmeri novčanu kaznu u granicama iznad opšteg maksimuma – do deset miliona dinara.³⁵

33 Đ. Đorđević, Krivično delo razbojničke krađe u savremenom krivičnom pravu, Arhiv za pravne i društvene nauke, Savez udruženja pravnika Srbije, Beograd, 2002/1, str. 53-54.

34 Lj. Lazarević, op. cit., str. 570-571.

35 V. Đurđić, D. Jovašević, Krivično pravo – Posebni deo, Nomos, Beograd, 2010, str. 96.

5. Umesto zaključka

Stari san čovečanstva je da na samom izvoru iskoreni krivično delo, delujući na individuu – preddelinkventa ili na sredinu.³⁶ Učinioci običnih krađa, mogu se podeliti na kradljivce usled povoljnih prilika i okolnosti i one iz navike – profesionalni učinioci.³⁷

Tako, Italijanski Krivični zakonik razlikuje zakonski povrat i izvesne bliske pojmove, koje je istakla kriminalna psihologija – kriminalitet iz navike i profesionalni kriminalitet, kao i delinkvent iz navike (*delinquente abituale*, član 102) i profesionalni delinkvent (*delinquente professionale*, član 105). Radi se o delinkventu iz navike u pravnom smislu, ali član 103. predviđa i delinkventa iz navike na osnovu procene sudije, koji odgovara slučaju kada krivično delo nije iste vrste kao prethodno, ali način života okrivljenog ukazuje na društvenu opasnost. Sa druge strane, profesionalni delinkvent postoji kada priroda krivičnih dela, njegovo ponašanje, način života i druge okolnosti, ukazuju da u celosti ili delimično živi od dobiti ostvarene krivičnim delom. Sudija tom prilikom treba da vodi računa o vrsti krivičnog dela, visini štete, intenzitetu krivice i uslovima koji se odnose na mesto i vreme izvršenja krivičnog dela.³⁸ Posledice navike i profesionalizma su jasne. Ako sudija utvrdi postojanje nekog od ovih stanja, primeniće - pored pooštavanja kazne - i mere bezbednosti. Postojanje navike ili profesionalizma, sudija može ustanoviti bilo kada, štaviše i posle izvršene kazne.³⁹ Pored delinkvenata iz navike i profesionalnih delinkvenata, italijanski K.Z. ustupa mesto i *delinkventu iz sklonosti*: on nije povratnik, ali ipak poseduje antisocijalne tendencije.

U gotovo svim zemljama sveta imovinski kriminalitet, pre svega razni oblici krađe, predstavlja svakodnevnu pojavu, te se često govori da je u pitanju masovni kriminalitet. Pod imovinskim kriminalitetom po pravilu se podrazumevaju krivična dela koja su usmerena na protivpravno prisvajanje ili oštećenje tuđe stvari ili prava, odnosno pribavljanje protivpravne imovinske koristi na drugi način.⁴⁰ Da bismo shvatili zašto neko lice vrši ova krivična dela, neophodno je razmotriti pretpostavke, uslove i okolnosti vezane za izvršenje ovih protivpravnih radnji. Tako, H. Giertsen predlaže de se okrenemo jednom od pravaca istraživanja koje se bavi izučavanjem ekonomske, socijalne i kulturne sfere života.⁴¹ Bez promena u ekonomskoj sferi i stvaranja mogućnosti da se zadovolje narasle potrebe stanovništ-

36 J. Pradel, Istorijat krivičnih doktrina, Pravni fakultet Univerziteta u Beogradu, Beograd, 2008, str 78.

37 D. Trivan, Prevencija krivičnih dela teških krađa, (specijalistički rad), Beograd, 2009, str. 30.

38 J. Pradel, Komparativno krivično pravo – sankcije, Pravni fakultet, Beograd, 2009, str 127-134.

39 F. Mantovani, Diritto penale, 4e ed., Padoue, 2001, str. 726.

40 S. Konstantinović Vilić, M. Kostić, Kriminologija, Prometej, Beograd, 2010, str. 173.

41 H. Giertsen, „Соотношение криминологии и уголовной политики“, Сборник-Современное уголовное право и криминологический, ИНИОН РАН, Москва, 2007, стр. 27-28.

va na legalan način, nemoguće je ostvariti generalnu prevenciju kriminaliteta, kao masovne društvene pojave. Novoizgrađeni stav, koji je već postao deo kulturnog miljea novih generacija, da je nelegalno lakše, brže i uspješnije sticati materijalna dobra, biće mnogo teže iskoreniti.⁴²

Na krađu utiče mnoštvo okolnosti, koje deluju na različite načine i zajedno proizvode različite posledice, ali stanje u jednom društvu, posebno ekonomska razvijenost zajednice i finansijske prilike stanovnika, sigurno da doprinose smanjenju, odnosno povećanju broja krivičnih dela. U cilju što efikasnije borbe društva, odnosno pojedinih društvenih subjekata, sa učinocima ovih krivičnih dela, potrebno je rasvetliti sve karakteristike i obeležja njihovih bića, i to ne samo sa teorijskog, već i sa praktičnog aspekta.⁴³ Benjamin Constant imao je razloga što je 1840. godine u beleškama povodom Filangierijevog dela *Nauka o zakonodavstvu* napisao: „Ma šta da se kaže, praksa uvek sledi teoriju, mada sporim i isprekidanim korakom“.⁴⁴

6. Literatura

- Čejović, B., *Krivično pravo, Dosije*, Beograd, 2007.
- Đurđić, V., Jovašević, D., *Krivično pravo, Posebni deo, Nomos*, Beograd, 2010.
- Grupa autora, *Bezbednost*, Ministarstvo unutrašnjih poslova, Beograd, 2002/2.
- Grupa autora, *Arhiv za pravne i društvene nauke*, Savez udruženja pravnika Srbije, Beograd, 2002/1.
- Grupa autora, *Pravni život, Udruženje pravnika Srbije*, Beograd, 2009.
- Grupa autora, *Pravna enciklopedija, Savremena administracija*, Beograd, 1979.
- **Группа авторов, Философска энциклопедия, том 5, Москва, 1970.**
- **Группа авторов, Современное уголовное право и криминология, ИНИОН РАН, Москва, 2007.**
- Horvat, M., *Rimsko pravo*, Zagreb, 1998.
- Jovašević, D., *Leksikon krivičnog prava*, Službeni glasnik, Beograd, 2006.
- Konstantinović, Vilić S., Kostić, M., *Kriminologija*, Prometej, Beograd, 2010.
- Lazarević Lj., *Komentar Krivičnog zakonika Republike Srbije*, Savremena administracija, Beograd, 2006.
- **Лопашенко Н. А., „Преступлений против собственности“, Москва, 2005.**
- Mantovani, F., *Diritto penale*, 4e ed., Padoue, 2001.
- Pradel, J., *Istorijat krivičnih doktrina*, Pravni fakultet Univerziteta u Beogradu, Beograd, 2008.

42 M. Kostić, *Ulični kriminalitet*, Pravni život, Udruženje pravnika Srbije, Beograd, 2009, str. 432.

43 D. Jovašević, *Krivična dela razbojničke krađe i razbojništva u teoriji, praksi i uporednom pravu*, *Bezbednost*, Ministarstvo unutrašnjih poslova, Beograd, 2002/2, str. 267.

44 J. Pradel, *Istorijat krivičnih doktrina*, Pravni fakultet Univerziteta u Beogradu, Beograd, 2008, str. 9.

- Pradel J., Komparativno krivično pravo – sankcije , Pravni fakultet Univerziteta u Beogradu, Beograd, 2009.
- Trivan, D., Prevencija krivičnih dela teških krađa, (specijalistički rad), Beograd, 2009.
- Stanojević, O., Rimsko pravo, Pravni fakultet: Centar za publikacije, Beograd, 1999.
- Stojanović, Z., Komentar Krivičnog zakonika Srbije, Službeni glasnik, Beograd, 2007.
- Stojanović, Z., Perić, O., Krivično pravo, Posebni deo, Pravni fakultet, Beograd, 2003.
- Embezzlement lawyer - the criminal law of theft by an employee, <http://www.suite101.com/content/embezzlement-lawyer—the-criminal-law-of-theft-by-an-employee-a224031>, 15. jun 2011
- Хи́ление похи́тного: Проблем’ квали́фикации , www.library.ru/help/docs/n63067/hihen1.doc, 30. jun 2011

*

*

*

Vukan Slavković,
Student of Doctoral Studies at the Faculty of Law, Nish

QUALIFICATION OF THEFT IN CRIMINAL LAW

This subject has been chosen taking into consideration of delicate meaning of the concept criminal law evaluation of person who took over someone else's property. Thus we can notice very important characteristics for explanation this fact, also for determining its specificity, with purpose of discovering and prevention.

Based on items from different sources, interpretations of the concept of theft are analysed. Also, new tendencies in contemporary science are pointed out through criminal laws of modern age.

Every theft contaminates property-law order and all principles and behavior rules in property sphere stick to that rules. Ownership is very complex, also concrete social fact. It is the relation between people and material object and it is manifested in object's disposal by some subject. Legal country does not protect interests of illegal owners.

Key words: *theft, ownership, property advantage, ownership relations, possession.*